

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
PERIODINĖS SOLIDARUMO IŠMOKOS IŠMOKĖJIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Europos bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) kas dvejus metus rengiamoje apžvalgoje „Žvilgsnis į pensijas“ (angl. Pensions at a glance)¹ 2021 m. buvo pastebėta, kad Lietuvoje asmens pensija siekia tik 30,7 proc. buvusio atlyginimo į rankas (pridėjus papildomą kaupimą Lietuvoje šis skaičius padidėja iki 55 proc., tačiau išlieka žemesnis nei daugelyje darbe aptartų valstybių). Tuo tarpu pasirinktose palyginti 8 Europos Sąjungos valstybėse mokamų pensijų dydžiai svyruoja nuo 36,5 proc. buvusio atlyginimo Lenkijoje iki 90,3 proc. buvusio atlyginimo Portugalijoje ar 94 proc. buvusio atlyginimo Vengrijoje. Ir šiose valstybėse, išskyrus Graikiją) yra mokamos skirtingos papildomos kasmetinės išmokos, dar vadinamos 13-ąja ir 14-ąja pensijomis. Šiuo metu tokios išmokos yra skiriamos Austrijoje, Italijoje, Kipre, Lenkijoje, Portugalijoje, Slovakijoje ir Vengrijoje. Analizuojant procesus Lietuvoje, fiksuojama, jog bendroji pensijos dalis pagal šių metų indeksavimo koeficientą didėja 8,47 procento, o individualioji dalis, kuri priklauso nuo kiekvieno žmogaus per visą gyvenimą sumokėtų socialinio draudimo įmokų, didėja 12,71 proc.² Tuo tarpu jau gruodyje infliacija siekė 10,7 proc. ir buvo viena didžiausių Europos Sąjungoje, kurioje per metus kainos vidutiniškai padidėjo 5,3 proc., o euro zonoje – 5 proc. Statistikos duomenimis Lietuvoje lyginant nuo 2021-02-01 iki 2022-02-01 infliacija siekė 12,2 proc.³ Metinei infliacijai daugiausia įtakos, be būsto, vandens, elektros, dujų ir kito kuro prekių, ir paslaugų, maisto produktų ir nealkoholinių gėrimų, transporto prekių ir paslaugų kainų padidėjimas“, - pažymima Statistikos departamento pranešime. Akivaizdu, jog esant tokiai situacijai finansinė pagalba senyvo amžiaus asmenims yra itin reikšminga.

Projekto tikslas – užtikrinti, kad periodiškai kartą metuose išmokama vienkartinė išmoka suteiktų senatvės pensininkams ne tik itin svarbią finansinę paramą, bet ir dar labiau sutvirtintų solidarumo – vienybės, besiremiančios ir pasireiškiančios bendrais interesais ir tikslais – principą. Siūlymas susieti išmokos dydį su senatvės pensijos bendrosios dalies dydžiu argumentuojamas tuo, jog nuo š. m. sausio 1 d., siekiant labiau padidinti mažiausias pensijas, buvo pakeista bendrosios pensijos dalies apskaičiavimo tvarka, kuria vadovaujantis tie žmonės, kurie yra įgiję būtinajį stažą (turintys 15 metų minimalų stažą), bet neturintys būtino stažo, gaus viso dydžio bendrąją pensijos dalį – 215,09 euro. Todėl suveikia mažiausių pensijų gaunančių asmenų rėmimo mechanizmas. O tuo tarpu siūlymas mokėti periodines vienkartinės išmokas priklausomai nuo turimo darbo stažo įtvirtina solidarumo principą bei stiprina dirbančiųjų žinojimą, jog jų šiandienos darbas yra įvertinamas ir atlygintinas ateityje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo nariai: Rimantė Šalaševičiūtė

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Teisę į periodinę išmoką turi šio įstatymo 1 straipsnio 2 dalyje nurodyti asmenys, turintys minimalųjį pensijų socialinio draudimo stažą. Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų

¹ OECD, *Pensions at a Glance 2021: OECD and G20 indicators*, p. 147: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/ca401ebd-en.pdf?expires=1644238972&id=id&accname=guest&checksum=1794BD8E16D9F0404BCC4879FFFC4659>

² <https://www.sodra.lt/lt/naujienos/sodra-jau-moka-padidintas-pensijas>

³ <http://estatistika.stat.gov.lt/skaiciuokle/>

įstatymo (toliau – Pensijų įstatymas) 7 straipsnyje nustatytas senatvės pensijos bendrosios dalies dydis, kuris nustatomas pagal bazinės pensijos dydį, atsižvelgiant į asmens įgyto stažo ir būtinojo stažo santykį, ir apskaičiuojamas euro cento tikslumu pagal formulę $\beta \cdot B$, kurioje: 1) β – asmens įgyto stažo ir būtinojo stažo, galiojančio teisės gauti senatvės pensiją atsiradimo metais, santykis (Pensijų įstatymo 57 straipsnis), išreiškiamas keturių skaitmenų po kablelio tikslumu. Jeigu asmens įgyto stažo ir būtinojo stažo, galiojančio teisės gauti senatvės pensiją atsiradimo metais, santykis yra mažesnis už vienetą, laikoma, kad jis lygus vienetui. Jeigu teisė gauti senatvės pensiją atsirado iki 2017 m. gruodžio 31 d., β lygus asmens turimo stažo ir 30 metų santykiui, bet negali būti mažesnis už vienetą. Jeigu taikant Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių nuostatas teisė į senatvės pensiją Lietuvoje nustatoma atsižvelgiant į kitoje valstybėje įgytą stažą, β lygus asmens turimo stažo, už kurį skiriama senatvės pensija Lietuvoje, ir minimaliojo stažo senatvės pensijai (šio įstatymo 16 straipsnio 1 dalis) santykiui; 2) B – tą mėnesį, už kurį mokama.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Priėmus įstatymo projektą visiems socialinio draudimo senatvės pensijos gavėjams kartą per metus būtų išmokamas vienkartinis senatvės pensijos bendrosios dalies dydis. Ši išmoka išmokama einamųjų metų lapkričio mėnesį iki 20 d. Ši data pasirenkama dėl to, jog prasidėjus šildymo sezonui ir artėjant vienai iš svarbiausių metų šventei Šv. Kalėdoms asmenų išlaidos įprastai didėja. Panašiu principu yra mokamos vienkartinės išmokos (13-osios ir 14-osios pensijos) Italijoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Vengrijoje.

5 . Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Įstatymas įtakos korupcijai neturės.

Įstatymas baudžiamųjų veikų ir kriminologinei situacijai, tikėtina, turės teigiamos įtakos.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Neigiamų pasekmių neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Neprieštarauja.

9 . Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10 . Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymo projekte naujų sąvokų ir terminų nepateikiama.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12 . Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2022 m. gruodžio 20 d. turės priimti poįstatyminius teisės aktus.

13 . Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymo projektas pareikalaus apie 200 mln. eurų biudžeto lėšų per pirmuosius galiojimo metus, kitais metais lėšų poreikis gali keistis.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Rengiant Įstatymo projektą, specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„periodinė solidarumo išmoka“, „senatvės pensija“, „senatvės pensijos bazinė dalis“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Būtina skelbti rusų ir anglų kalbomis.

Teikia

Seimo nariai

Rimantė Šalaševičiūtė